

УДК 378:004

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРОЦЕСУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Л. Івашко

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
65082, Одеса, вул. Дворянська, 2*

У статті розглядаються методичні особливості проведення процесу інтернаціоналізації вищої економічної освіти шляхом стажування за кордоном викладачів низки провідних університетів України та інших країн з дисципліни «Електронна комерція».

Ключові слова: інтернаціоналізація, Болонський процес, TEMPUS «ECOMMIS», тренінг, інформаційно-комунікаційні технології для дистанційного тренінгу, моделі навчального процесу бакалаврів та магістрів із застосуванням вебінарів.

Інтернаціоналізація - це процес міжнародного співробітництва для забезпечення високої якості проведення науково-дослідних робіт та організації навчального процесу у вищих навчальних закладах передусім європейських держав. Так, необхідність реалізації процесу інтернаціоналізації вищої освіти була поставлена одночасно з підписанням у Болоньї міністрами освіти низки європейських країн спільної заяви, яка згодом послужила початком Болонського процесу. Але для практичного втілення інтернаціоналізації вищої освіти потрібні час і значні фінансові ресурси. Недарма Роберт Шиллер - один із трьох лауреатів Нобелівської премії з економіки за 2013 рік - сказав, відповідаючи на питання про значення виконаного ним і ще двома американськими вченими (Юджин Ф. Фама і Ларс Пітер Хансен) «Емпіричного аналізу цін на активи», за який автори були удостоєні Нобелівської премії, що саме фінанси є двигуном сучасної цивілізації. Це повною мірою відноситься до освіти, як її базової складової.

Дійсно, становлення інформаційного суспільства змінює взаємовідносини освіти з усіма сферами суспільного життя, оскільки інформація, знання виявляються в основі не лише економічного, а й усього суспільного розвитку.

Тому зараз суттєвий прогрес у процесі інтернаціоналізації вищої освіти визначається тим, що до теперішнього часу кількість реалізованих у країнах Заходу і СНД відповідних міжнародних проектів, що фінансуються різними фондами, значно зростає. Це фактично і стало «дорожньою картою» для розвитку процесу інтернаціоналізації і забезпечило вихід вищої освіти в університетах країн-учасниць цих проектів на новий якісний рівень.

Слід особливо підкреслити, що все ж основним фінансовим інструментом, що дозволяє багатьом університетам, завдяки розвитку процесу інтернаціоналізації, вже досягти сучасного рівня освіти, є такий міжнародний інвестиційний проект, як TEMPUS "ECOMMIS" [2].

У даній роботі на основі узагальнення досвіду реалізації проекту "Дворівнева навчальна програма з е-комерції для обслуговування інформаційного суспільства в Росії, Україні та Ізраїлі» розглядаються методичні особливості проведення процесу інтернаціоналізації шляхом стажування за кордоном викладачів низки провідних університетів названих вище країн для впровадження нових навчальних програм в університетах України, Росії та Ізраїлю, а також щодо використання, крім класичної технології аудиторних і практичних занять, і методики дистанційного міждержавного проведення цього процесу за допомогою інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій (КТ).

У межах реалізації названого вище інвестиційного проекту були проведені в Західних університетах три тренінги викладачів університетів України, Росії та Ізраїлю, а також і Польщі, яка до них приєдналася, для підготовки щодо упровадження у своїх ВНЗ нових навчальних програм у надзвичайно важливій зараз сфері «Електронна комерція».

Навчання (іноді назване також стажуваннями або тренінгами) у період з березня по липень 2013 відбувалося послідовно у таких провідних у цій галузі західних університетах (тривалістю два тижні в кожному з них):

- Університет прикладних наук Fontys (м. Ейдховен, Нідерланди);
- Вільнюський технічний університет імені Гедемінаса (м. Вільнюс, Литва);
- Берлінський технічний університет (м. Берлін, Німеччина)

У навчанні взяли безпосередню участь викладачі університетів таких країн, як:

- Україна:
 - Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ),
 - Одеський національний економічний університет (м. Одеса),
 - Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського (м. Сімферополь, автономна республіка Крим).
- Росія
 - Московський державний університет економіки, статистики та інформатики (м. Москва),
 - Поволзький державний університет телекомунікацій та інформатики (м. Самара),
 - Сибірський державний університет телекомунікацій та інформатики (м. Новосибірськ).
- Ізраїль:
 - Ізраїльський інститут технологій (м. Хайфа),
 - Університет Хайфи (м. Хайфа),
 - Академічний центр Руппін.

Необхідно зазначити, що у деяких тренінгах додатково брали участь викладачі інших університетів України (Полтавського університету економіки і торгівлі) і навіть інших європейських країн - Університет банківської справи м. Вроцлав (Польща), а також ізраїльського Академічного Центру Руппін.

Метою програми навчання в університеті прикладних наук Fontys були питання реформування системи підготовки бакалаврів і магістрів у сфері інформаційних технологій, пов'язаних з дисципліною «Електронна комерція» відповідно до сучасних потреб світового економічного розвитку, вимог ринку праці, з урахуванням принципів Болонського процесу. При проведенні занять для викладачів застосовувалася в основному класична технологія навчання: лекції та практичні заняття. Разом з тим було продемонстровано застосування у навчанні сучасних

інформаційно-комунікаційних технологій, які в принципі дозволяють дистанційного реалізувати міждержавне проведення певних занять, пов'язаних з процесами інтернаціоналізації.

Для цього викладачі, задіяні в офіційній програмі навчання університетів, а також Полтавського університету економіки і торгівлі та Вроцлавського університету банківських справ, взяли участь у проведенні лекції-вебінару «Розумний мобільний шлях Фонтіс» (лектор - професор університету Фонтіс - Ерік Слаатс).

На вебінарі були розглянуті такі питання, як:

- підхід університету Фонтіс до інновацій;
- огляд архітектури відділу ІКТ Університету прикладних наук Фонтіс;
- підхід Університету Фонтіс щодо освіти, дидактики та навчальних програм, ІКТ та їх ролі в удосконаленні процесу навчання.

І хоча цей захід досить позитивно було оцінено представниками більшості університетів, що брали участь у вебінарі, варто зазначити, що для оптимальної організації навчального процесу при підготовці бакалаврів і магістрів із застосуванням вебінарів тільки одного використання ІКТ недостатньо. Так, у результаті співдружності у процесі інтернаціоналізації викладачами України і Росії для ефективного застосування вебінарів були розроблені інноваційні моделі організації навчального процесу бакалаврів і магістрів з використанням вебінарів, застосування яких при організації навчального процесу визначає необхідні умови підвищення якості їх навчання [4, 5]. На рис. 1 показаний приклад реального використання Skype для проведення процесу інтернаціоналізації між українськими і російськими викладачами з питання ефективної організації процесів навчання бакалаврів і магістрів з економічних дисциплін з використанням ІКТ. Навчання проводить відомий у Росії та за її межами академік Міжнародної академії інформатизації, професор, д.т.н. В.С. Торопцов.

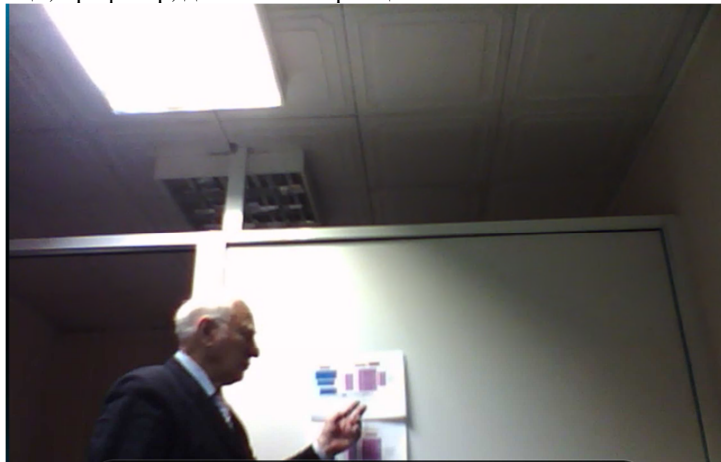

Рис. 1. Скайп-конференція між українськими і російськими викладачами щодо ефективної організації процесів навчання бакалаврів і магістрів при вивченні економічних дисциплін з використанням вебінарів

Наступним місцем стажування для викладачів за навчальною програмою «Дворівнева навчальна програма з е-комерції для обслуговування інформаційного суспільства в Росії, Україні та Ізраїлі» у межах проекту «TEMPUS ECOMMIS» став

факультет бізнесу та менеджменту Вільнюського технічного університету імені Гедемінаса. Слід підкреслити, що за останні роки за результатами проведення процесів інтернаціоналізації цей університет став лідером не тільки відносно до решти університетів у Литві, а й Західної Європи. Навчання в цьому університеті проводилося в основному за класичною технологією.

Викладачі університету, а також провідні тренери та успішні підприємці на лекціях поділилися із запрошеними на тренінг викладачами досвідом використання електронного маркетингу в різних сферах життя і підприємництва Литви. Викладачів ознайомили з дослідженнями у сфері оптимізації каналів веб-маркетингу; тенденціями в галузі електронного маркетингового дослідження; правовими аспектами електронного бізнесу. Значну увагу було приділено практичним аспектам упровадження електронної комерції та електронного маркетингу, тенденціям та інноваційним інструментам для інтернет-маркетингу; можливостям застосування електронної комерції у промисловості. Особливу увагу було приділено оригінальному литовському проекту bilietai.lt. Цей проект представляє собою систему електронних продажів квитків. Він зараз поширюється не тільки в Литві, але і в деяких інших Західних країнах, що є його безсумнівним досягненням.

Викладачів познайомили також з електронними рішеннями Вільнюського технічного університету Гедемінаса у сфері створення наукових ресурсів і наукових баз даних для проведення подальших досліджень у галузі електронного маркетингу; з можливостями електронного навчання студентів і навіть вдалою практикою застосування електронного маркетингу для електронного навчання студентів в університеті.

Про вдалі дослідження у сфері промислової електронної комерції розповів викладачам менеджер з маркетингу фірми "Сірий кардинал. Партнери" Повілас Вітаутас Дудоніс (Вітаутас Vorobjovas, AD.NET). Практика використання можливостей електронної комерції була продемонстрована також ще на декількох підприємствах Вільнюса.

У муніципалітеті Вільнюса викладачам розповіли про програму «Інформаційне суспільство в Литві» (E-marketing в державному секторі), що охоплює переважно більшість сторін життя литовців. Це і проект «Електронний уряд та електронне суспільство в Литві», і соціальні проекти RAIN, RAIN II, Interoperability, і проекти для людей з обмеженими можливостями. Директор Інформаційного Комітету з розвитку суспільства при Міністерстві транспорту та зв'язку Р. Калінаускас ознайомив викладачів з проектом «Політична воля та допомога в електронному розвитку Європи і вплив на прийняття рішень щодо e-marketing».

Реальна практика прийняття рішень у сфері електронного бізнесу була продемонстрована викладачам також під час відвідувань литовських підприємств FIGU і GIRTEKA.

Цікаво зазначити, що одночасно з тренінгом викладачів за проектом TEMPUS у Вільнюському технічному університеті Гедемінаса проходила літня школа для студентів кількох американських університетів. Це також підтверджує високий рівень досягнень цього університету у сфері інтернаціоналізації процесу навчання.

Але найцілеспрямованішим, з точки зору тематики навчання, був третій заключний етап тренінгу, що відбувся в липні 2013 року та проходив у Берлінському технічному університеті. Фабула навчання була позначена так: «Особливості викладання дисциплін напрямку «Електронна комерція».

При проведенні двох перших занять з викладачами Dr. Olga Levina, професор Берлінського технічного університету (Інститут економічної інформатики та кількісних методів), передусім, прочитала вступний курс. Це огляд циклу лекцій з дисциплін «Інформаційні системи» та «Управління бізнес-процесами» названого університету. Це методично виправдано, оскільки в університеті широко використовуються інформаційні технології при вивченні всіх дисциплін. І вже в третій лекції Dr. Olga Levina розглянула питання «Управління бізнес-процесами в електронній комерції». Вона показала, що для вирішення проблеми управління необхідно послідовно розглянути:

- архітектуру підприємства та його бізнес-процеси;
- оточення бізнес-процесів;
- дизайн і моделювання бізнес-процесів;
- систему управління потоком робіт на підприємстві;
- інструменти адміністрування та моніторингу.

При цьому дуже важливо, що при стажуванні викладачів поряд з розглядом питання «Управління бізнес-процесами в електронній комерції» були також обговорені такі нетривіальні питання, як: «Основні аспекти ведення та підтримки підприємництва на етапі запуску підприємства: інвестування, консалтинг, стратегічний розвиток»; «Інтернет-трейдинг».

Для закріплення теоретичних знань з основ електронної комерції в Німеччині було організовано відвідування компанії Handlerbund Management AG, де було приділено увагу таким питанням, як:

- стан ринку електронної комерції: фактичні дані;
- зростання ринку;
- сегментування споживачів;
- ринкове оточення;
- актуальний розвиток;
- приклади електронної комерції.

З досить цікавими повідомленнями на тренінгу виступив Євгеній Кузьмін, к.е.н., доцент Поволзького державного університету телекомунікацій та інформатики (м. Самара, Росія): «Інтернет-трейдинг на фінансових і фондових ринках», «Інформаційні системи для фінансового аналізу та інвестування» та «Клієнтоорієнтовані системи».

М.А. Орлов, професор Берлінського технічного університету, доктор технічних наук прочитав оригінальну лекцію «Інструменти для креативного розв'язання проблем в електронній комерції».

Варто наголосити, що всі згадані вище заняття методично дуже важливі для поглибленого розуміння викладачами проблем, що виникають у сфері електронної комерції. Особливо це актуально, як для якісного здійснення викладачами керівництва виконуваних студентами дипломних робіт і магістерських дисертацій, так і для успішного викладання дисциплін цього напрямку.

На завершення, для продовження проведення тренінгів, пов'язаних з електронною комерцією, було намічено проведення міжнародних вебінарів за дистанційною участю викладачів. Очну фінальну конференцію учасників тренінгу заплановано провести у м. Самара (Росія).

На закінчення слід зауважити, що в ряді провідних університетів країн, які не є членами ЄС, серед них і країн СНД, якість освіти і методика проведення навчального процесу із застосуванням інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій

досягли досить високого рівня. Це призвело до того, що в даний час Болонський процес проходить під головуванням двох держав - держави, що є членом ЄС, а також держави, що не входить в ЄС [5].

1. Knight J. Internationalisation of Higher Education / J. Knight // Quality and Internationalisation in Higher Education. - OECD, Paris, 1999. - P. 13-28
2. Tempus исследование: Реализация Болонского процесса в странах Tempus. - [Электронный ресурс] // Tempus исследование. — 2009-2010. — С.- 2429. - Режим доступа:
3. http://eacea.ec.europa.eu/tempus/tools/documents/bologna%20implementation%20report_1005_ru.pdf.
4. „Two cycle E-commerce curricula to serve information society in RU, UA and IL”516813-TEMPUS-1-2011-1-LT-TEMPUS-JPCR. - Режим доступа:
5. <http://www.oseu.edu.ua/ukr-rus/univer/inter/tempus/tempus.php>
6. Торощов В.С., Івашко Л.М. Вебінари як інноваційні засоби реалізації навчального процесу при використанні ІКТ. Моделі оцінки і аналізу складних соціально-економічних систем: Монографія / під ред. д.є.н., проф. В.С. Пономаренко, д.є.н., проф. Т.С. Клебанової, д.є.н., проф. Н.А. Кизима.- Харків :ІД «ІНЖЕК», 2013.- 664 с. – С. 310 – 327.
7. Івашко Л.М., Торощов В.С. Використання ІКТ для підвищення якості процесу навчання. Інформаційні технології в бізнесі. Збірник наукових статей 8-ї міжнародної наукової конференції. 19–20 червня 2013 г. Санкт-Петербург. Conference of St.-Petersburg State University of Economics. Information Technology in Business / Під ред. проф. В.В. Трофімова, В.Ф. Мінакова. – СПб.: Ізд-во Інфо-да, 2013. – 192 с., С. 141 - 150.
8. Подсолонко В.А., Подсолонко Е.А., Кравченко Н.А., Бессонова А.С., Трансграничне вище освітання і міжнародні проекти: тренінг “Train-the-trainer / E-commerce” // Опережающее управление социально-экономическим развитием регионов: устойчивое развитие экономики и электронное управление экономическим развитием. Материалы четвертой международной научно-практической конференции 19-22 сентября 2013 г. / науч. ред. В.А. Подсолонко. – Симферополь: ДИАИПИ, 2013. - 412 с., С. 290 - 300.

SPECIFICS OF THE CURRENT PROCESS OF INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN ECONOMICS

L. Ivashko

*Odessa I.I.Mechnikov national university
Dvoryanskaya str., 2, UA-65082, Odessa, Ukraine*

The article deals with methodological peculiarities of the process of internationalization of higher education in economics by means of training of teachers from a number of leading universities of Ukraine and other countries abroad on the subject of "Electronic commerce".

Key words: internationalization, Bologna process, TEMPUS «ECOMMIS», training, information-communication technologies for the purposes of distant training, models of training process for BA and MA with the use of webinars.

**ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПРОЦЕССА
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

Л. Івашко

*Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова
65082, Одесса, ул. Дворянская, 2*

В статье рассматриваются методические особенности проведения процесса интернационализации высшего экономического образования путем тренинга за рубежом преподавателей ряда ведущих университетов Украины и других стран по дисциплине «Электронная коммерция».

Ключевые слова: интернационализация, Болонский процесс, TEMPUS «ECOMMIS», тренинг, информационно-коммуникационные технологии для дистанционного тренинга, модели учебного процесса бакалавров и магистров с применением вебинаров.

*Стаття надійшла до редколегії 29.11.2013,
прийнята до друку 02.12.2013*